

אכילת טיבולו במשקה ע"י מזלג

משנה פסחים קיד, א

הביאו לפניו, מטבל בחזרת (אם אין שם ירק אחר מטבל בחזרת ואוכל, רש"י. כלומר אוכל החזרת בטיבול, תוס').

פסחים קטו, א

אמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא כל שטיבולו במשקה צריך נטילת. אמר רב פפא שמע מינה האי חסא צריך לשקועיה בחרוסת משום קפא, דאי ס"ד לא צריך לשקועיה נטילת ידיים למה לי הא לא נגע.

רמב"ם הלכות ברכות פ"ו

יח לט אדם ידיו במפה ואוכל בהן פת או דבר שטיבולו במקשה ... אוכל במגריפה שצריך נטילת ידיים.

שוע"ר סי' קנח

ג ואפי' אין מטבל אלא ראש הירק ואין ידיו נוגעות במשקה כלל, גזירה שמא יגעו בו. ואפי' לאכול ע"י כף צריך נטילת ידיים, אם מים מצויין לפניו בתוך מיל או ד' מילין כמו שיתבאר בסימן קס"ג, גזירה שמא יטבלנו בידו כדרכו, או יאכלנו בידו כשהוא מטובל ומלוחלח במשקה, כיון שדרכו להאכל ביד.

אבל דבר שדרכו לאכול על ידי כף לא גזרו שמא יגע בו בידיו, ולפיכך אף אם נגע בידיו דרך מקרה בתוך הכף א"צ נטילת ידיים, כמו שא"צ לשתיית משקין לפי שאין דרכם ליגע בהם בתוך הכוס, ולכן אף אם בא ליגע בהם בתוך הכוס א"צ נטילת ידיים, ולא עוד אלא אפילו השותה מים בידו מן הנהר וכן הטובל אצבעו בשמן או דבש ושאר משקין ומוצץ אח"כ א"צ נטילת ידיים, לפי שלא תקנו כלל נטילת ידיים למשקין אלא ע"י טיבול אוכלין ולא בענין אחר הואיל ועיקר דרך שתיית המשקים הוא בכלי.

ומכל מקום בדבש עב וראוי לאכילה שרגילים לפעמים לאכול ממנו ביד בלא כלי (אלא שהוא טופח על מנת להטפח שקרוי משקה לדברי הכל כמו שיתבאר) יש להחמיר שלא ליקח ממנו באצבע לאכול בלא נטילת ידיים כי יש לומר מאחר שתקנו חכמים נטילת ידיים לאוכלין שטיבולן במשקה כ"ש למשקים עצמן אם אוכלם בידו בדרך אכילה, ולא הוציאו מכלל תקנה זו אלא השותה בידו או בכלי לעולם.

שוע"ר סי' קסב

טו מי שיש לו מכה בידו ורטיה עליה ואינו יכול להסירה מחמת כאב המכה די לו שיטול שאר היד שלא במקום המכה ואין זו נטילה לחצאין כיון שאינו יכול ליטול חציה השניה ודומה למי שנקטע אצבעו שנוטל שאר היד. אמנם צריך לזהר שלא יגיעו המים לרטיה שלא יחזרו ויטמאו היד. ומפני שקשה להזהר שיגיעו המים עד הרטיה ולא יפלו על הרטיה, לכן ישפוך רביעית כאחת על כל היד שאז לא נטמאו המים.

שוע"ר סי' קסג

א אסור לאכול בלא נטילה אפילו אם רוצה לכרוך ידיו במפה או אוכל בכף שאינו נוגע בפת גזירה שמא יגע. ואפילו המהלך בדרך והגיע עת האוכל ולא מצא מים אם יודע שיש לפניו מים ברחוק ד' מילין צריך להמתין עד שיגיע לשם, ואם יש מים לאחריו בפחות ממיל צריך לחזור לשם אע"פ שנחוץ לדרכו. אבל אם יש ברחוק מיל לאחריו ויותר מד' מילין לפניו, יכרוך ידיו במפה ויאכל פתו או דבר שטיבולו במשקה או אוכל ע"י כף, וכן אם הוא ספק אם ימצא מים בתוך ד' מילין.

שוע"ר סי' תעה

כב מי שאין לו שום ירקות לאכול בטיבול קודם אמירת ההגדה כי אם מיני ירקות שיוצאים בהם ידי חובת מרור יברך עליהם על אכילת מרור כשמטבילם בחומץ או במי מלח קודם אמירת ההגדה ואין צריך לאכול מהם כזית ואח"כ אחר שאכל הכזית של אכילת מצה יטביל כזית מרור בחרוסת ויאכלנו בלא ברכה.

סדר נטילת ידיים לסעודה

(כב) אין כף וסכין מועילין אלא במרקחת וכיוצא בו שרגילין להאכל על ידי כף או סכין פעמים רבות, אבל דבר שטיבולו במשקה שאין דרכו לעולם להאכל על ידי כף או סכין אינם מועילים לפטור מנטילת ידיים. ובשעת הדחק שאין מים מצויים כגון בדרך אפשר להקל לאכול על ידי מפה לכרוך על שתי ידיו.

אבל לאכול פת אין שום צד היתר בעולם לא על ידי כף או סכין ולא על ידי מפה ויש מקילים למהלך בדרך ואין לפניו מים עד יותר מד' מילין לכרוך שתי ידיו במפה ולאכול. ויש חולקים. והמחמיר תע"ב.